

Rapport

Conflict Israël-Palestina

I&O-peiling 8 november 2023

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2023/196

Datum

november 2023

Auteurs

Peter Kanne
Asher van der Schelde

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research) duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	Interesse en zorgen	7
1.1	Zes op tien volgen het conflict	7
1.2	Driekwart maakt zich zorgen	7
2	Houding t.a.v. conflict	8
2.1	Verantwoordelijkheid: Israël vaker verantwoordelijk gehouden	8
2.2	Helpt: militaire reactie Israël is buitenproportioneel	9
2.3	Weinig begrip voor tegenhouden humanitaire hulp	10
2.4	Angst voor escalatie, nog weinig direct ervaren negativiteit	10
3	Rol Nederland	11
3.1	Nog steeds weinig steun voor reactie Nederlandse regering	11
3.2	Helpt: Nederland moet kritischer zijn op Israël	12
3.3	Verkiezingen: voor NW-migrant en DENK-kiezer speelt het mee	13
4	Onderzoeksverantwoording	14

Israël vaker verantwoordelijk gehouden voor conflict

Nederland maakt zich zorgen

Nog steeds maken drie op vier (76%) Nederlanders zich zorgen over het conflict tussen Israël en Hamas / de Palestijnen. Ruim zes op tien Nederlanders (63%) volgen de oorlog (op de voet of op hoofdlijnen). Twee weken geleden was dat nog 72 procent.

De meeste Nederlanders ervaren geen directe negativiteit. Dat geldt wel voor Nederlanders met een niet-westerse achtergrond (Marokkaanse achtergrond: 50% ervaart directe negativiteit, Turkse achtergrond: 38%).

Israël vaker verantwoordelijk gehouden dan eerst, maar minder dan Hamas

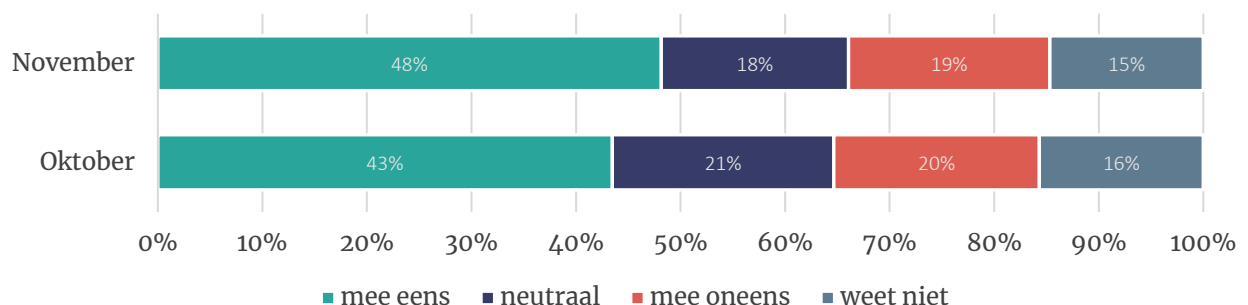
Men is het er grotendeels (75%) over eens dat Hamas verantwoordelijkheid is voor oplaaien en verloop van het conflict in het Midden Oosten.

Maar de staat Israël (van 45 naar 55%) en premier Netanyahu (van 51 naar 60%) worden voor het verloop ervan vaker verantwoordelijk gehouden dan twee weken geleden voor het oplaaien. Voor de Palestijnse Autoriteit is die stijging veel kleiner (van 29 naar 32%).

Helft Nederlanders: militaire reactie Israël is buitenproportioneel

We legden een aantal stellingen voor die we twee weken geleden ook voorlegden. De grootste verandering zien we bij de stelling *de militaire reactie van Israël op de aanvallen van Hamas is buitenproportioneel*: bijna de helft (48%) is het ermee eens, op 25 oktober was dat 43 procent (19 procent is het hier niet mee eens, dat was 20 procent in oktober).

Figuur 1 – “De militaire reactie van Israël op de aanvallen van Hamas is buitenproportioneel”

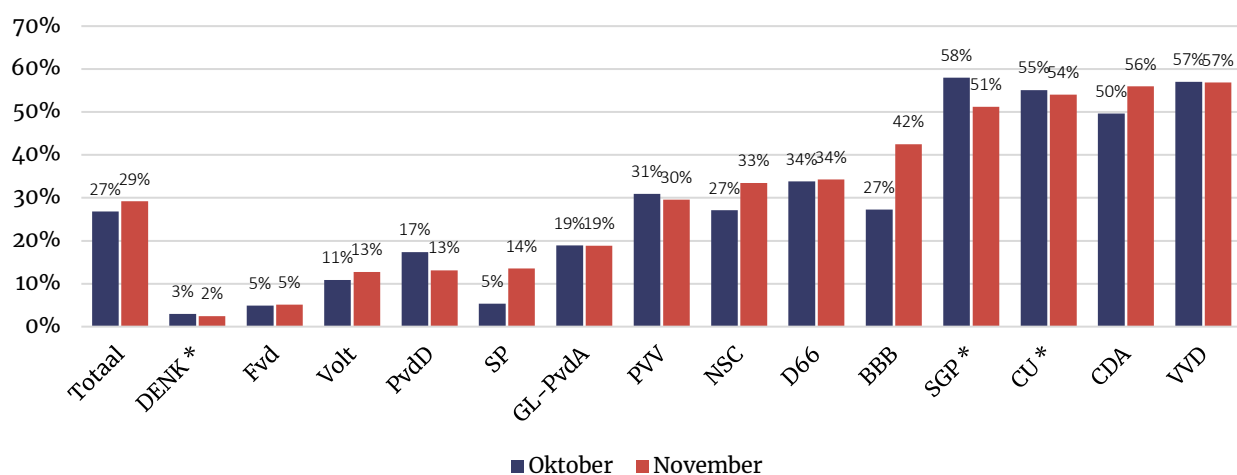

Nog steeds weinig steun voor reactie Nederlandse regering

Nog steeds zegt een meerderheid (53%) niet of in beperkte mate achter de manier te staan waarop de Nederlandse regering omgaat met het conflict tussen Israël en de Palestijnen. Twee weken geleden was dat 55 procent (geen significant verschil). Bijna drie op tien (29%) staan er wel achter, dat is iets meer dan in oktober (27%).

Onder kiezers van VVD, CDA, CU en SGP zien we dat minimaal de helft de regering steunt. Bijna geen kiezers van DENK en FvD staan er achter. Ten opzichte van oktober zijn de veranderingen klein, al lijkt de steun onder de BBB-aanhang te zijn toegenomen.

Figuur 2 – In welke mate staat u achter de manier waarop de Nederlandse regering omgaat met het conflict tussen Israël en de Palestijnen? (% volledig of grotendeels mee eens)

* tussen 30 en 42 waarnemingen, dus indicatief

Helft: Nederland moet kritischer zijn op Israël

De helft van de Nederlanders (51%) vindt dat de Nederlandse regering kritischer moet zijn op Israël dan het nu is. Twee weken geleden was dit nog 55 procent, een lichte afname. Eén op vijf (22%) vindt u de regeringsreactie goed, 8 procent vindt dat Nederland meer steun moet bieden aan Israël.

Twee derde wil staakt-het-vuren

Twee derde vindt weliswaar dat Israël het recht heeft zich te verdedigen (68%), maar ook dat dat de oorlog (tijdelijk) gestopt moet worden (staakt-het-vuren: 65% mee eens) en dat 'Israël veel meer humanitaire hulp de Gazastrook binnen moet laten' (70%).

Dat 'Nederlanders te snel denken in termen van goed en fout' wordt door 62% gevonden (was 61% in oktober).

De 'twee-statenoplossing' wordt door 57 procent als 'de enige oplossing gezien' (was 58%).

Weinig begrip voor tegenhouden humanitaire hulp

De argumenten die door Israël worden aangedragen voor de massale aanvallen en het tegenhouden van hulp worden maar beperkt begrepen: met 'Ik heb er begrip voor dat Israël geen staakt-het-vuren wil, omdat ze dan Hamas niet kunnen uitschakelen' is slechts 28 procent het eens (35% oneens) en met 'Ik heb er begrip voor dat Israël niet veel humanitaire hulp de Gazastrook wil binnen laten, omdat er dan ook wapens bij Hamas kunnen komen' slechts 23 procent (45% is het ermee oneens).

Angst voor escalatie

Zes op tien Nederlanders (62 procent) zijn bang voor *verdere escalatie van dit conflict in het Midden-Oosten* en 58 procent vreest dat *het conflict in Nederland tot meer antisemitisme leidt*. Iets minder dan de helft (45%) is *bang dat dit conflict ook in Nederland tot geweld leidt* en bijna evenveel mensen (42%) vrezen *meer moslimhaat*.

Vooral Nederlanders met niet-westerse achtergrond ervaren direct negativiteit

Vier op tien (42%) vinden nu al dat *dit conflict de Nederlandse samenleving verdeelt* al zegt 'slechts' een op negen (11%) *dit conflict beïnvloedt mijn eigen leven negatief*.

Dit laatste geldt meer dan gemiddeld voor DENK-kiezers (68%), Nederlanders met een niet-westerse achtergrond (33%; Marokkaanse achtergrond: 50%, Turkse achtergrond: 38%) en mensen die in de meest stedelijke gebieden wonen (18%). Over Nederlanders met een Joodse achtergrond kunnen we gezien de beperkte omvang van deze groep geen uitspraken doen.

Verkiezingen: voor NW-migrant en DENK-kiezer speelt conflict sterk mee

Opnieuw blijkt het conflict tussen Israël en Hamas/de Palestijnen nauwelijks effect te hebben op het stemgedrag. Net als 2 weken geleden zegt 9 procent van wel, maar we zien het maar heel beperkt terug in de zetelpeiling.

Ook hier zien we dat Nederlanders met een niet-westerse achtergrond vaker bevestigend antwoorden (39%; Marokkaanse achtergrond: 58%, Turkse achtergrond: 52%).

Voor DENK-kiezers is het een heel belangrijk punt: 83 procent is het eens met deze stelling. DENK lijkt met haar stellingname in het Israël-Palestina-conflict een zetel te winnen (gaat van 3 naar 4 in de zetelpeiling). Veel van de DENK-kiezers noemen het spontaan als stem- en/of switchmotief.

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van maandagochtend 6 november tot dinsdagochtend 7 november. In totaal werkten 2.190 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. De steekproef is grotendeels getrokken in het I&O Research Panel. 102 respondenten met een niet-westerse achtergrond deden mee via Panelclix.

I&O Research voerde dit onderzoek uit op eigen initiatief. Er was geen opdrachtgever.

1 Interesse en zorgen

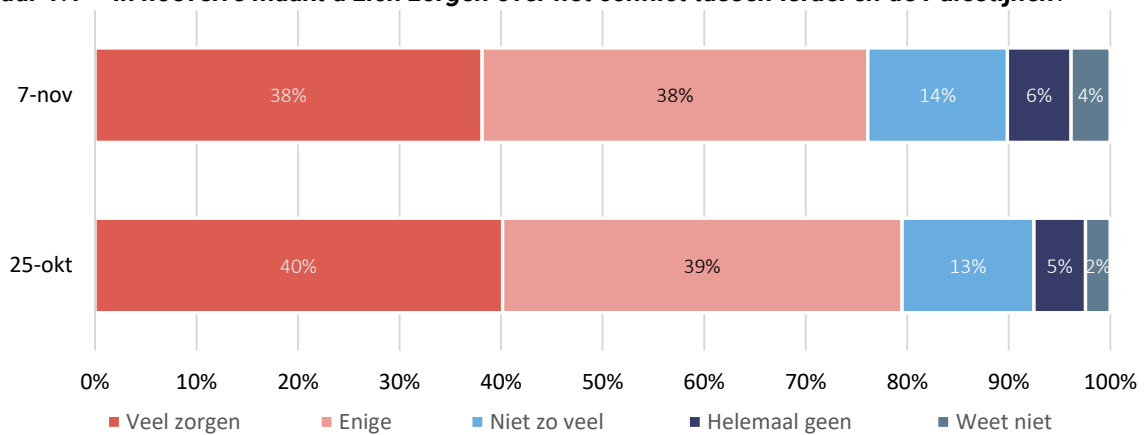
1.1 Zes op tien volgen het conflict

Ruim zes op tien Nederlanders (63%) volgen de oorlog tussen Israël en Hamas / de Palestijnen (op de voet of op hoofdlijnen). Twee weken geleden was dat nog 72 procent.

1.2 Driekwart maakt zich zorgen

Drie op vier (76%) Nederlanders maken zich zorgen over het conflict tussen Israël en de Palestijnen. Twee weken geleden was dat 79 procent. Dit is geen significante daling.

Figuur 1.1 – In hoeverre maakt u zich zorgen over het conflict tussen Israël en de Palestijnen?

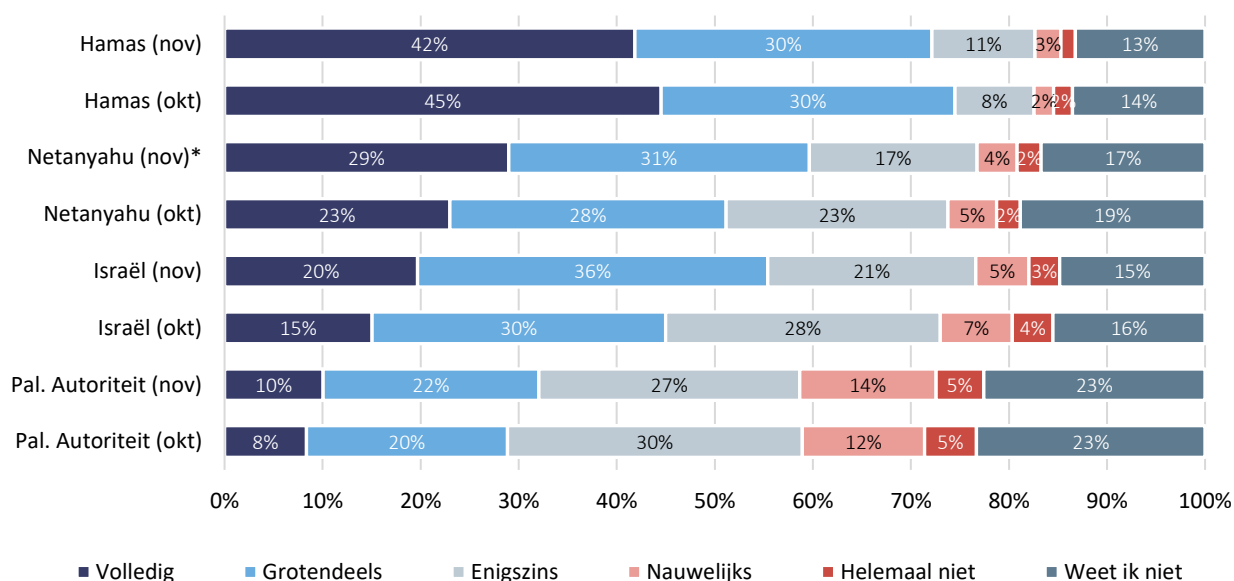
2 Houding t.a.v. conflict

2.1 Verantwoordelijkheid: Israël vaker verantwoordelijk gehouden

De verantwoordelijkheid voor het oplaaien van het conflict werd twee weken geleden onmiskenbaar gelegd bij Hamas: 74 procent hield Hamas verantwoordelijk. Daarna – op afstand – Israël (45%) en (vooral) premier Netanyahu (51%).

Dit is enigszins veranderd: Hamas krijgt nog steeds de meeste verantwoordelijkheid (72%) voor het verloop van de oorlog toebedeeld. Maar premier Netanyahu wordt nu vaker verantwoordelijk gehouden dan twee weken geleden (van 51 naar 60%) evenals de staat Israël (van 45 naar 55%). Voor de Palestijnse Autoriteit is die stijging veel kleiner (van 29 naar 32%).

Figuur 1.1 – In hoeverre houdt u de volgende spelers verantwoordelijk voor het verloop van de oorlog? ¹

* premier van Israël

¹ In oktober ‘... het oplaaien van het conflict’

2.2 Helft: militaire reactie Israël is buitenproportioneel

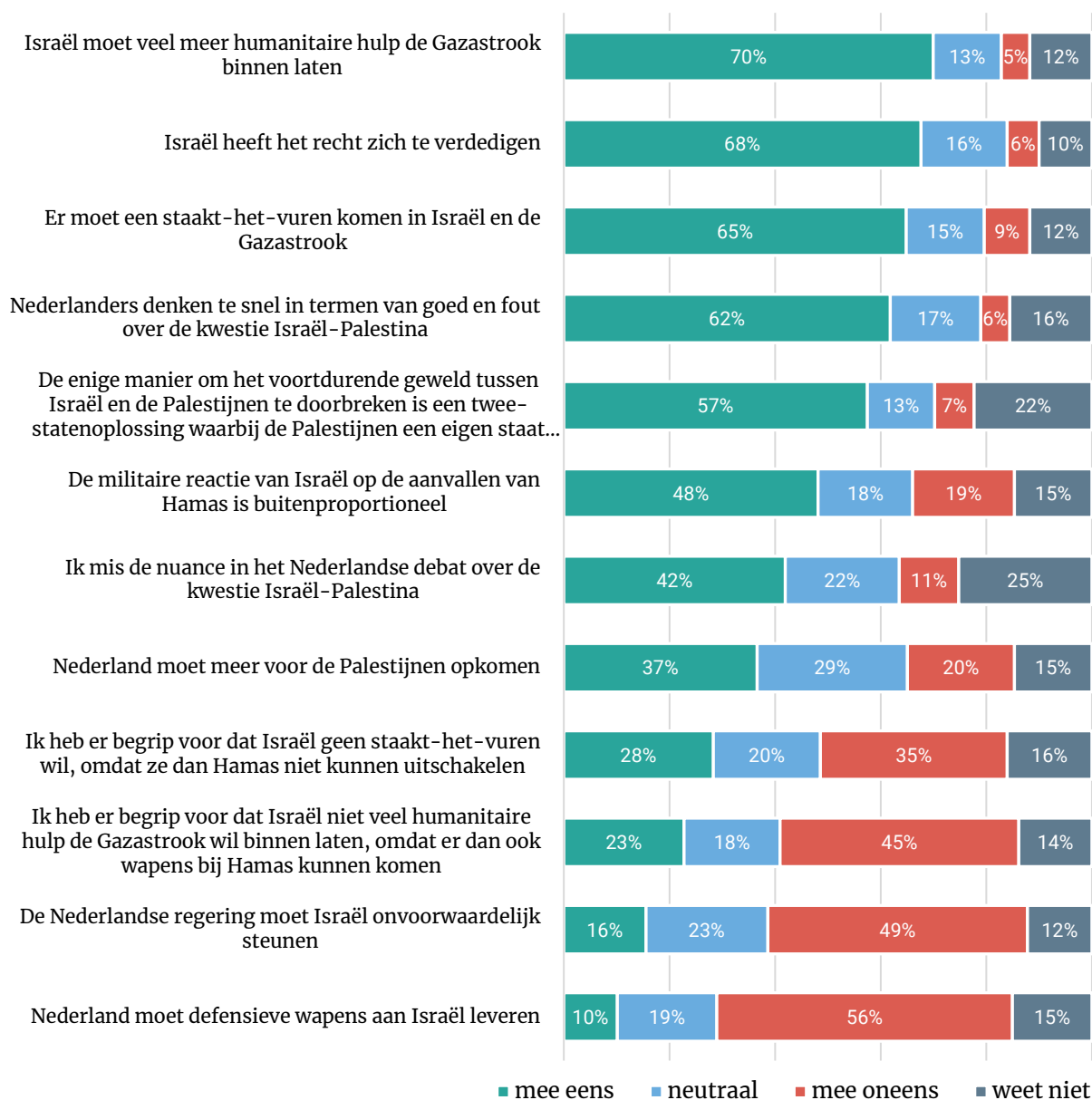
We legden een aantal stellingen voor die we twee weken geleden ook voorlegden. De grootste verandering zien we bij de stelling de *militaire reactie van Israël op de aanvallen van Hamas is buitenproportioneel*: bijna de helft (48%) is het ermee eens, op 25 oktober was dat 43 procent (19 procent is het hier niet mee eens, dat was 20 procent in oktober).

Een aantal nieuwe stellingen laten zien dat twee derde weliswaar vindt dat Israël het recht heeft zich te verdedigen (68%), maar ook dat men vindt dat de oorlog (tijdelijk) gestopt moet worden (staakt-het-vuren: 65% mee eens) en dat 'Israël veel meer humanitaire hulp de Gazastrook binnen moet laten' (70%).

Dat 'Nederlanders te snel denken in termen van goed en fout' wordt door 62% gevonden (was 61% in oktober).

De 'tweestatenoplossing' wordt door 57 procent als 'de enige oplossing gezien' (was 58%).

Figuur 1.2 – Eens / oneens met stellingen

2.3 Weinig begrip voor tegenhouden humanitaire hulp

De argumenten die door Israël worden aangedragen voor de massale aanvallen en het tegenhouden van hulp worden maar beperkt begrepen: met 'Ik heb er begrip voor dat Israël geen staakt-het-vuren wil, omdat ze dan Hamas niet kunnen uitschakelen' is slechts 28 procent het eens (35% oneens) en met 'Ik heb er begrip voor dat Israël niet veel humanitaire hulp de Gazastrook wil binnen laten, omdat er dan ook wapens bij Hamas kunnen komen' slechts 23 procent (45% is het ermee oneens).

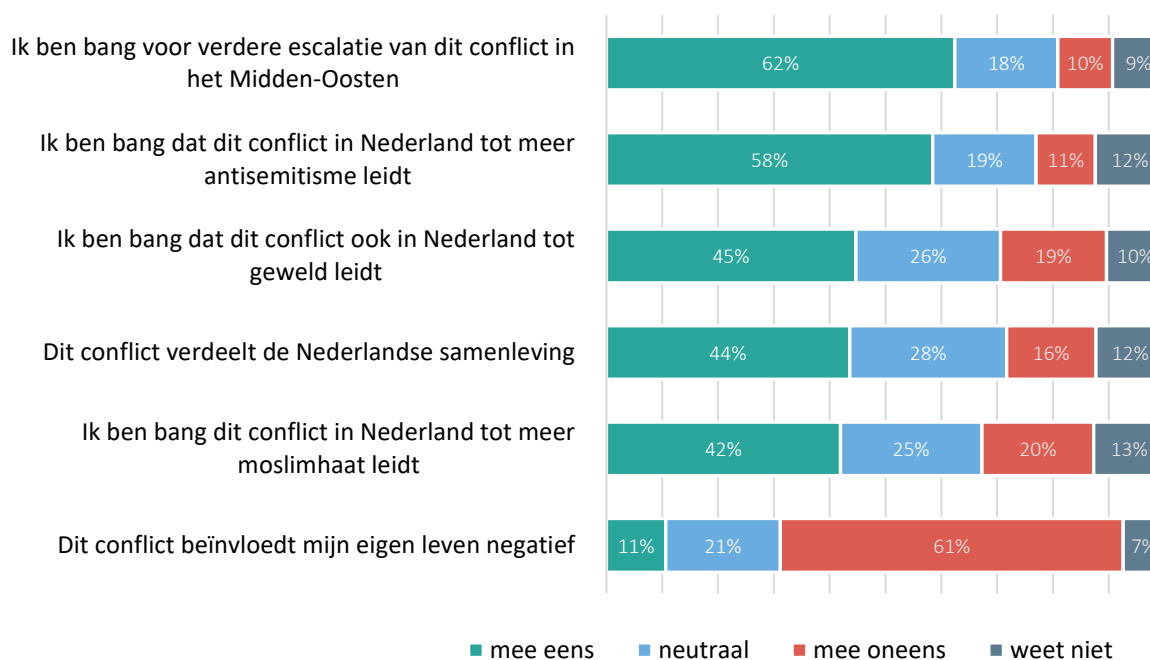
2.4 Angst voor escalatie, nog weinig direct ervaren negativiteit

Twee weken zagen we in de open antwoorden een aantal zaken waar mensen bang voor zijn, deze hebben we nu in stellingen voorgelegd.

We zien dat 62 procent bang is voor *verdere escalatie van dit conflict in het Midden-Oosten* en 58 procent vreest dat *het conflict in Nederland tot meer antisemitisme leidt*. Iets minder dan de helft (45%) is bang dat *dit conflict ook in Nederland tot geweld leidt* en bijna evenveel mensen (42%) vrezen *meer moslimhaat*

Vier op tien (42%) vinden nu al dat *dit conflict de Nederlandse samenleving verdeelt* al zegt 'slechts' een op negen (11%) *dit conflict beïnvloedt mijn eigen leven negatief*. Dit laatste geldt meer dan gemiddeld voor DENK-kiezers (68%), Nederlanders met een niet-westerse achtergrond (33%; Marokkaanse achtergrond: 50%, Turkse achtergrond: 38%) en mensen die in de meest stedelijke gebieden wonen (18%).

Figuur 2.3 – Eens / oneens met stellingen

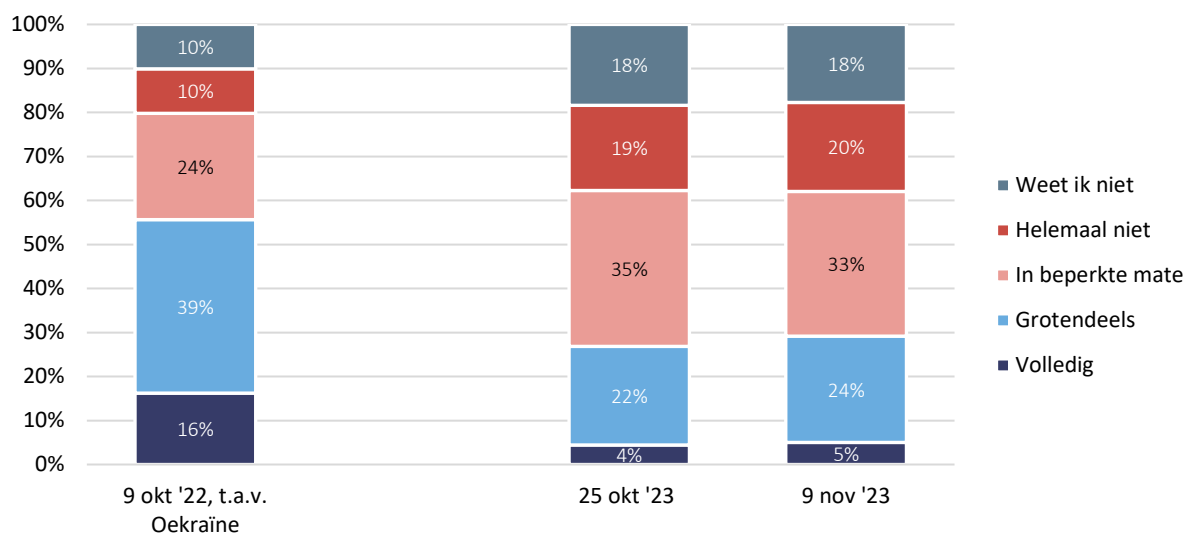
3 Rol Nederland

3.1 Nog steeds weinig steun voor reactie Nederlandse regering

Nog steeds zegt een meerderheid (53%) niet of in beperkte mate achter de manier te staan waarop de Nederlandse regering omgaat met het conflict tussen Israël en de Palestijnen. Twee weken geleden was dat 55 procent (geen significant verschil). Bijna drie op tien (29%) staan er wel achter, dat is iets meer dan in oktober (27%).

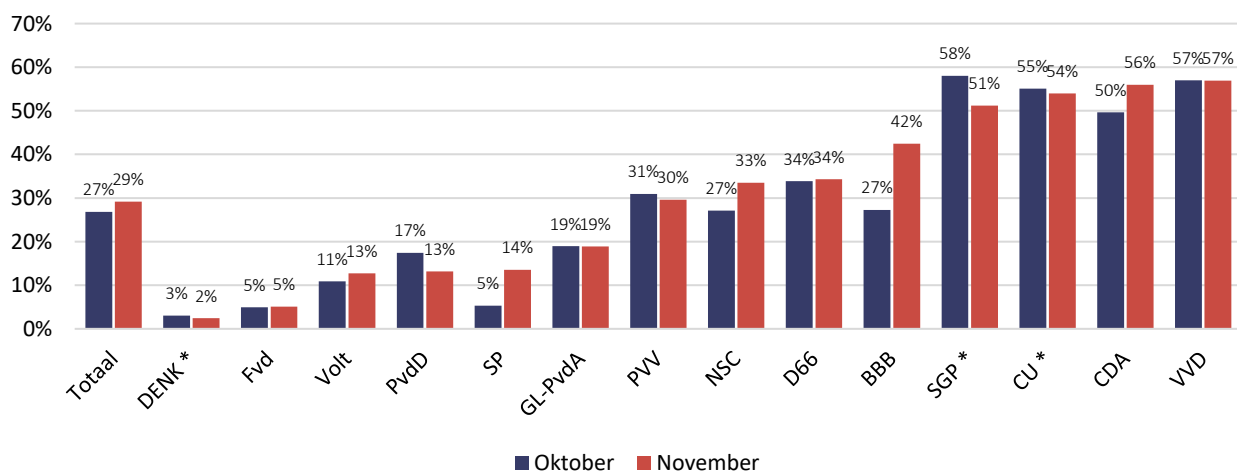
Deze vraag stellen we sinds maart 2022 ook m.b.t. de oorlog tussen Rusland en Oekraïne, daar steunde begin oktober 55 procent de manier waarop de Nederlandse regering ermee omgaat.

Figuur 3.1 – In welke mate staat u achter de manier waarop de Nederlandse regering omgaat met het conflict tussen Israël en de Palestijnen? (versus steun regering oorlog Oekraïne)

Onder kiezers van VVD, CDA, CU en SGP zien we dat minimaal de helft de Nederlandse regering steunt. Bijna geen kiezers van DENK en FvD staan er achter. Ten opzichte van oktober zijn de veranderingen klein, al lijkt de steun onder de BBB-aanhang te zijn toegenomen.

Figuur 3.2 – In welke mate staat u achter de manier waarop de Nederlandse regering omgaat met het conflict tussen Israël en de Palestijnen? (% volledig of grotendeels)

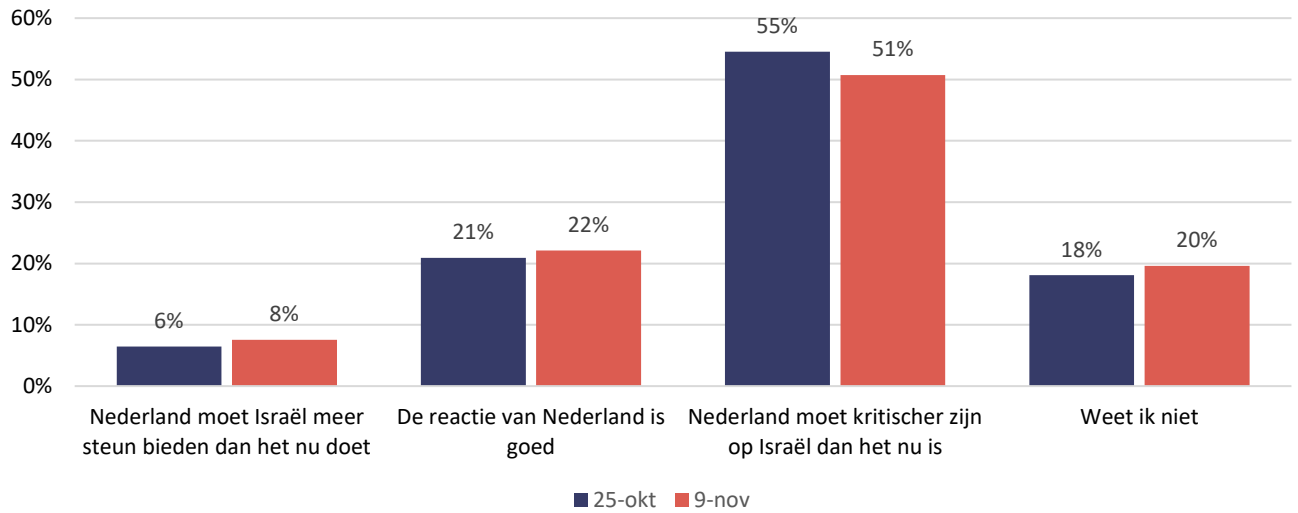
* tussen 30 en 42 waarnemingen, dus indicatief

3.2 Helft: Nederland moet kritischer zijn op Israël

De helft van de Nederlanders (51%) vindt dat de Nederlandse regering kritischer moet zijn op Israël dan het nu is. Twee weken geleden was dit nog 55 procent, een lichte afname. Eén op vijf (22%) vindt u de regeringsreactie goed, 8 procent vindt dat Nederland meer steun moet bieden aan Israël.

Figuur 3.3 – Als u denkt aan de reactie van de Nederlandse regering naar aanleiding van de oorlog in Israël en Gaza, vindt u deze reactie dan goed, vindt u dat Nederland meer steun moet bieden aan Israël of moet Nederland juist kritischer zijn op Israël?

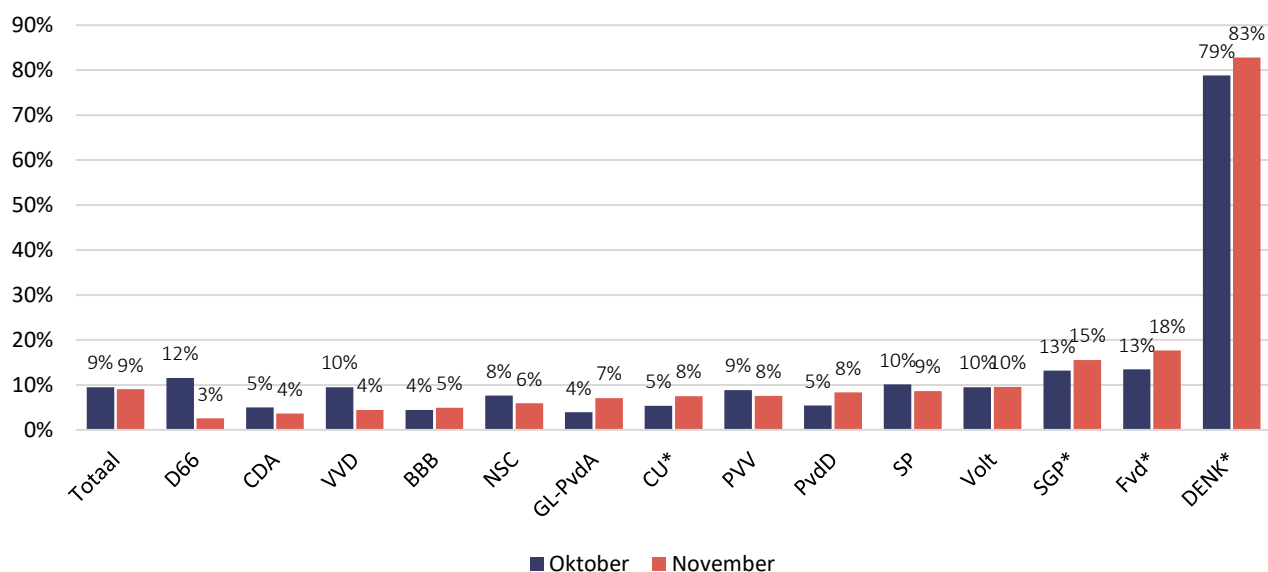

3.3 Verkiezingen: voor NW-migrant en DENK-kiezer speelt het mee

Opnieuw blijkt het conflict tussen Israël en Hamas/de Palestijnen geen sterk effect te hebben op het stemgedrag. Net als 2 weken geleden zegt 9 procent van wel, maar we zien het maar heel beperkt terug in de zetelpeiling.

Ook hier zien we dat Nederlanders met een niet-westerse achtergrond vaker bevestigend antwoorden (39%; Marokkaanse achtergrond: 58%, Turkse achtergrond: 52%). Voor DENK-kiezers is het echter wel een heel belangrijk punt: 83 procent is het eens met deze stelling. DENK lijkt met haat stellingname in het Israël-Palestina-conflict een zetel te winnen (gaat van 3 naar 4 in de zetelpeiling). Veel van de DENK-kiezers noemen het spontaan als stem- en/of switchmotief.

Figuur 3.4 – Eens / oneens met stelling "Het conflict tussen Israël en de Palestijnen weegt zwaar mee bij mijn partijkeuze bij de Tweede Kamerverkiezingen" (naar huidige politieke voorkeur)

* tussen 30 en 50 waarnemingen, dus indicatief.

Op de vraag waar de verkiezingen over moeten gaan antwoordt 4 procent de oorlog in Israël/Palestina (was 3 procent). Van de DENK-kiezers noemt maar liefst 55 procent dit onderwerp.

(Nederlanders met een niet-westerse achtergrond: 24%; Marokkaanse achtergrond: 36%, Turkse achtergrond: 31%).

Ook BIJ1-kiezers noemen deze oorlog, maar het zijn er nog te weinig om in de figuur terug te laten komen. BIJ1 haalt momenteel net geen zetel in de I&O-peiling (0,5%, een partij heeft 0,67% nodig voor een zetel).

4 Onderzoeksverantwoording

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van maandagochtend 6 november tot dinsdagochtend 7 november. In totaal werkten 2.190 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. De steekproef is grotendeels getrokken in het I&O Research Panel. 102 respondenten met een niet-westerse achtergrond deden mee via Panelclix.

I&O Research voerde dit onderzoek uit op eigen initiatief. Er was geen opdrachtgever.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van $n=2.000$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselecte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2019). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KVK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl